

Comparative analysis of quality of life indicators based on urban social justice (Case study : Zaytoun Karmanani and Koi Yousefi neighborhoods (Fatimia) in Ahvaz city

Ahmad Rahdar^{1*}

1.Geography, Humanities, Azad Islamic, Ahvaz branch, Ahvaz, Iran

Received Date: 25 March 2024

Accepted Date: 22 April 2024

Abstract

Background and Aim: In recent centuries, the rapid growth of urbanization in developing countries, along with an objective approach to development, has added to the objective and mental disorders of third world cities. The present study aims at the comparative analysis of quality of life indicators based on urban social justice, a case study of the neighborhoods of Zeitoun Karmanani and Koi Yousefi (Fatimieh) city of Ahvaz has been completed.

Methods: According to the nature of the subject and the goals for which this research is planned, this research is descriptive-analytical and belongs to the category of applied research. The statistical population is 49719 people living in Zaytoun neighborhoods, Karmaniyu Koi, Fatemiyah in 2015. Random sampling so that the sample size is taken from both neighborhoods. In order to select the sample size, Cochran's formula was used, according to which the sample size was 380 people. T-test and Pearson correlation were used for analysis.

Findings and Conclusion: The findings show that in Koi Fatemiye neighborhood, the average physical-physical index is 2.63 and for Zaytoun Karmanani is 3.78. In the economic dimension, the average of Koi Fatemiyeh neighborhood is 3.68 and Zaytoun Karmanani is 3.79 Conclusion.

The results indicate that the main attention in the way of distributing the development resources, and considering the justice in the benefit, and the lack of attention and investment in a specific place, which shows that all These indicators, if properly paid attention to, can be effective in the process of sustainable development of the studied neighborhoods and the overall development of the city's sustainability.

Keywords: quality of life, social justice, Zaytoun Karmanani, and Koi Yousefi (Fatimia), Ahvaz city.

* **Correspong Author: Email:** ahvazahmad25@gmail.com

Cite this article: Rahdar, A. (2024). Comparative analysis of quality of life indicators based on urban social justice, a case study of Zaytoun Karmanani and Koi Yousefi neighborhoods (Fatimia) in Ahvaz city.. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 5(1), 155-175.

تحلیل تطبیقی شاخص‌های کیفیت زندگی بر پایه عدالت اجتماعی شهری مطالعه موردی محلات زیتون کارمندی و کوی یوسفی (فاطمیه) شهر اهواز

احمد راه دار^{*}

۱. گروه جغرافیا، علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، اهواز، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۰۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۰۳

چکیده

زمینه و هدف: در قرون اخیر رشد شتابان شهرنشینی در کشورهای در حال توسعه همراه با رویکردی عینی به توسعه، بر نابسامانی‌های عینی و ذهنی شهرهای جهان سوم افزوده است. پژوهش حاضر با هدف تحلیل تطبیقی شاخص‌های کیفیت زندگی بر پایه عدالت اجتماعی شهری مطالعه موردی محلات زیتون کارمندی و کوی یوسفی (فاطمیه) شهر اهواز، انجام شده است.

روش بررسی: این پژوهش بنا به ماهیت موضوع و اهدافی که برای آن پیش بینی شده، از نوع توصیفی تحلیلی و در زمره تحقیقات کاربردی است. جامعه آماری ۴۹۷۱۹ نفر ساکن در محلات زیتون کارمندی و کوی فاطمیه در سال ۱۳۹۵ می‌باشد. نمونه‌گیری تصادفی به طوری که حجم نمونه از هر دو محله برداشت شده است. به منظور انتخاب حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد که بر طبق آن حجم نمونه ۳۸۰ نفر بدست آمد. برای تحلیل از آزمون T و همبستگی پیرسون استفاده شده است.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشان می‌دهد در محله کوی فاطمیه میانگین شاخص کالبدی- فیزیکی ۲٫۶۳ و برای زیتون کارمندی ۳٫۷۸، در بعد اقتصادی میانگین محله کوی فاطمیه ۳٫۶۸ و زیتون کارمندی ۳٫۷۹ است. نتایج حاکی از آن است که توجهات عمده در نحوه‌ی پخش منابع توسعه، و در نظر گرفتن عدالت در بهره‌مندی، و عدم توجه و سرمایه‌گذاری در یک مکان خاص که این موضوع این امر را نشان می‌دهد که همه‌ی این شاخص‌های در صورت توجه درست به آنها می‌تواند در روند توسعه‌ی پایدار محلات مورد مطالعه و کلاً توسعه‌ی پایدار شهر تأثیرگذار باشد.

کلیدواژه‌ها: کیفیت زندگی، عدالت اجتماعی، زیتون کارمندی، کوی یوسفی (فاطمیه)، شهر اهواز.

^{*} نویسنده مسئول: Email: ahvazahmad25@gmail.com

ارجاع به این مقاله: راه دار، احمد. (۱۴۰۳). تحلیل تطبیقی شاخص‌های کیفیت زندگی بر پایه عدالت اجتماعی شهری مطالعه موردی محلات زیتون کارمندی و کوی یوسفی (فاطمیه) شهر اهواز. فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای، ۵(۱)، ۱۵۵-۱۷۵.

مقدمه و بیان مسأله

نواحی شهری مراکز اصلی رشد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در هر کشوری هستند که خود را به عنوان جذاب ترین نقاط برای ایجاد ثروت، کار، خلاقیت و نوآوری اثبات کرده اند، اما برخی از نواحی شهری با چالش های مهمی در زمینه های تخریب فیزیکی و محیطی، محرومیت اجتماعی، ناامنی، بیکاری، نابرابری های اقتصادی، کمبود مسکن و ترافیک روبرو هستند که این مشکلات کیفیت زندگی شهری را به شدت کاهش می دهند. با این وجود سیاستگذاران و برنامه ریزان در سطوح بین المللی و ملی بر قابلیت شهرها برای بهبود کیفیت زندگی انسان ها تاکید دارند (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۲). شهرها به عنوان بستر زیست بشر دارای نقش اساسی در ایجاد رضایت داشته و در واقع شکل دهنده سبک زندگی انسان و تعیین کننده کیفیت زندگی اوست. توجه به کیفیت محیط انسان ساخت علاوه بر تشویق مردم به حضور در آن بر القای حس رضایت در افراد موثر است (Smith and levermore, 2008: ۵). از این گذر به منظور حل مشکلات بشر شهرنشین و ارتقاء ابعاد کیفی زندگی او مفهومی تحت عنوان کیفیت زندگی مطرح و مورد تحقیق قرار گرفته است. مفهوم کیفیت زندگی ویژگی های کلی محیط در یک ناحیه را نشان می دهد که می تواند به عنوان ابزار قدرتمند برای نظارت بر برنامه ریزی توسعه اجتماع به کار رود. آن همچنین به عنوان معیاری برای سنجش میزان برآورده شدن نیازهای روحی، روانی و مادی جامعه و خانواده تعریف شده است (Pal, 2005: ۲۴).

موضوع کیفیت زندگی در سال های اخیر توجه ها را به خود جلب کرده و به طور فزاینده ای موضوع تحقیقات علمی و تئوری در زمینه ها و نظام های مختلف تبدیل شده است. مطالعه این مفهوم بر پایه این فرضیه بنیادین است که محیط اجتماعی و فیزیکی می تواند بر روی خوشبختی و رفاه مردم ساکن در یک محل تاثیرگذار باشد (Lamber, 2006: ۲). به طور کلی رویکرد کیفیت زندگی شهری، تلاشی در جهت ایجاد شهر سالم و فراهم آوردن خدمات شهری مناسب و در دسترس برای همگان در چارچوب پایداری و ایجاد احساس رضایت است (Harpham et al, 2001: ۱۰۹). در این میان سلامت اجتماعی شهروندان از مؤلفه های کلیدی و به تعبیر سازمان بهداشت جهانی پیچیده ترین و بحث برانگیزترین جنبه از شاخص سلامت بوده و از مهمترین حوزه های سطح کیفیت زندگی جوامع می باشد. این جنبه از سلامت به عنوان یک شاخص برای نشان دادن میزان سلامت روانی شهروندان و به عبارتی معیاری برای تعیین رضایت و عدم رضایت افراد و گروه ها از کیفیت زندگی اجتماعی است (سمیعی و همکاران، ۱۳۸۹: ۳). کیفیت محیط نیز با تاکید بر ساخت شهر و خوانایی شکل کالبدی آن، عناصری از قبیل هویت، خصوصیات و مشخصات محله ای، گویایی و وضوح الگوی خیابان ها و... را به عنوان عواملی تاثیرگذار در تعیین سطح کیفیت زندگی مطرح می نماید (بحرینی، ۱۳۸۹: ۲۱۱). از سویی امروزه بهبود کیفیت زندگی در جوامع نتیجه بهبود عوامل اقتصادی از قبیل توزیع درآمد، دسترسی به خدمات عمومی، رشد اقتصادی و میزان پس اندازها، بهره وری و سرانه ها می باشد (خادمی، ۱۳۹۰: ۲۸).

رشد جمعیت و افزایش مهاجرت (به دنبال اجرای سیاست اصلاحات ارضی، افزایش قیمت نفت و سرآزیرشدن دلارهای نفتی، گسترش روزافزون صنایع گوناگون، افزایش اهمیت سیاسی و اداری شهر، جنگ تحمیلی و...) باعث رشد سریع شهرنشینی در شهر اهواز گردید. این شهر به عنوان مرکز استان خوزستان، در دهه های اخیر دارای نرخ رشد جمعیتی بالایی بوده است. به طوری که جمعیت آن از ۱۲۰۰۸۹ در سال ۱۳۳۵ به ۱۳۰۲۰۰۰ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است. میزان افزایش جمعیت در فاصله سال های ۱۳۳۵-۱۳۹۵ در این شهر بیش از ۸ برابر شده است.

از آنجا که یکی از اهداف اصلی توسعه پایدار در راستای ارتقاء عدالت اجتماعی، مسئله کیفیت زندگی و تأمین رضایت افراد است. تلاش در جهت شناخت شاخص های کیفیت زندگی در این سکونتگاه ها و تعیین رابطه آنها با رضایتمندی ساکنان، ما را در شناخت ابعاد کیفیت زندگی مؤثر بر رضایتمندی ساکنان یاری می کند. بدین ترتیب، پژوهش حاضر به تعیین و بررسی شاخص های کیفیت زندگی براساس اهداف توسعه پایدار می پردازد و با سنجش رضایتمندی ساکنان، در پی

شناخت رابطه ای است که بین شاخص های کیفیت زندگی به عنوان متغیر مستقل و عدالت اجتماعی به عنوان متغیر وابسته وجود دارد. محلات زیتون کارمندی و کوی فاطمیه مورد مطالعه در این پژوهش دارای دو سبک معماری و شیوه زندگی مختلف، ساختار فیزیکی مختلف، تعداد جمعیتی و... می باشند که در این پژوهش به دنبال بررسی شاخص های کیفیت زندگی در هر دو محله پرداخته می شود.

مبانی نظری

محله^۱

مفهوم محله ی شهری در برخورد نخست تداعی کننده ی حوزه جغرافیایی پیچیده در شبکه فضایی شهر است که دارای کاربری در درجه نخست مسکونی و آنگاه انواع دیگر از کاربریهای اداری، تجاری، خدماتی و مانند آن است. واقعیت جامعه شناختی محله به مراتب پیچیده تر است. به نظر جامعه شناسان، معرف های سنتی محله با واحد حیات جمعی و جامعه پذیری در ارتباط است. این رویکرد، به طرح خدمات روزانه حیات اجتماعی شهروندان با اشکال سنتی روستا و غیره توجه خاص دارد (ربانی، ۱۳۸۲: ۱۵۴) محله محدوده ای جغرافیایی - اجتماعی است که دارای پیوستگی اجتماعی بوده و عموماً کالبدی پیوسته نیز دارد که مرز و حدود آن تابع ویژگی های کالبدی؛ از جمله ساختار فیزیکی و کالبدی بناها و شکل بصری آنها، نوع دسترسی ها و وضعیت توپوگرافی طبیعی آن و... و ویژگی های فردی و جمعی ساکنین (بعد محتوایی - باطنی) مانند روابط اجتماعی، فرهنگ، تجارب، اکتسابات و... است و چون این ویژگی ها متغیر است. لذا حدود و تعریف محله برای افراد مختلف و در مکان های متفاوت، متغیر است. (حسینی و سلطانی، ۱۳۹۷: ۱۸).

از نگاه جغرافیایی: در تعبیر جغرافیایی مفهوم، مفهوم محله ضمن دارا بودن مکان معین، به اجتماعی اطلاق میشود که در چنین فضایی سکونت دارند و از برخوردهای فراوان «نخستین» یا «رویاری» با یکدیگر بهره مند می شوند. ماهیت محله از دیدگاه جغرافیدانان شهری و اجتماعی فرصتی برای مردم فراهم می آورد تا با یکدیگر دیدار کنند، گذران زندگی روزمره شرکت جویند و در تلاش برای غلبه بر مشکلاتشان به همکاری بپردازند. به همین دلیل، پاور نیز مدعی است که محله و حس همسایگی از تأثیر موقعیت مکانی بر جامعه ناشی می شود، اما به صورت خود به خودی روی نمی دهد. افراد ممکن است با حس بدون همسایه بودن از لحاظ اجتماعی مواجه شوند و آن را لمس کنند، در حالی که از نظر فیزیکی و موقعیت مکانی با یکدیگر همسایه باشند. همسایگی و هم محله بودن چیزی فراتر از برخورد صرف یا منافع مشترک است (شبستر و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۷).

فضای شهری^۲

کول کوهن^۳ واژه فضای شهری را به دو گونه تعریف می کند: فضای اجتماعی و فضای ساخته شده و مصنوع. فضای اجتماعی (تداعی فضایی نهادهای اجتماعی) است که مورد مطالعه مورد مطالعه جامعه شناسان و جغرافی دانان می باشد. فضاهای شهری ویژگی های کالبدی و کارکردی متفاوتی در دوره های مختلف و بسترهای جغرافیایی و فرهنگی متفاوت به خود گرفته اند و از این روی تعاریف گوناگونی نیز از آنها به عمل آمده است. نگاهی به این تعاریف و دیدگاه ها برای استخراج ابعاد مختلف یک فضای شهری نشان از دو عامل فرم (کالبد) و ماهیت (عملکرد) فضاهای شهری است. کالبد و فعالیت در دوره باستان یکی است، اما در اواخر قرن هجدهم متفاوت از یکدیگر است. در این دوره شهر و فضاهای شهری

¹ - district

² - urban space

³ - Cole Cohen

کانون اندیشه‌ها، عواطف و احساسات بشری است. و از اواسط قرن بیستم تاکنون مفهوم فضای شهری به گونه دیگری است:

فضای شهری به ترکیبی اطلاق می‌شود که از فعالیت‌ها، بناهای مختلف فرهنگی، اجتماعی، اداری، تجاری و مانند آن و عناصر و اجزای شهری به صورتی آراسته، هماهنگ و واجد نظم و زیبایی و بالطبع با ارزش‌های بصری تشکیل می‌دهند. عرصه عمومی، تجلی‌گاه فعالیت‌های شهری است. "گردد و از نظر فیزیکی دارای بدنه‌ای محصورکننده می‌باشد. بعبارتی فضای شهری جزئی از یک شهر است که بعنوان عرصه عمومی، تجلی‌گاه فعالیت‌های شهری است (فتحی، ۱۳۹۱: ۵۹). مفهوم فضای شهری با رجعت به نظرات کامیلوسیتته^۱، گدس^۲، مامفورد^۳ و سایر فرهنگ‌گرایان و طرفداران آمایش انسانی در شهر که در زنده نگه‌داشتن مفهوم و آثار فضای شهری خدمت بزرگی کرده بودند، متکی بر این استنباط است که فضای شهری جزئی از ساخت شهر است که از کلیت هماهنگ و پیوسته برخوردار بوده و از حیث فیزیکی دارای بدنه محصورکننده- است (پارسی، ۴۳: ۱۳۸۱) این فضا متشکل از سه بعد در هم تنیده کالبد (فرم)، عملکرد (فعالیات) و ادراک (معنا) است (ماجدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۶۳)

خلق فضای شهری مؤثر، کارآمد و پویا که با نیازهای اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی، فیزیکی، اقتصادی و ... مردم جامعه هماهنگ باشد همواره دغدغه کار بسیاری از برنامه‌ریزان و طراحان شهری بوده است. فضاهای شهری که به عنوان بطن حیات اجتماعی و شهری امروزی مطرح هستند، دارای ابعاد مختلفی می‌باشند. فضاهای شهری در حوزه اجتماعی مکان‌هایی برای برقراری ارتباطات و مناسبات اجتماعی و رویارویی‌های انسانی و مکانی است که افراد با علایق و خواست‌های متفاوت گرد هم می‌آیند. بر این اساس می‌توان گفت فضاهای شهری به علت ماهیت اجتماعی و کالبدی خود چه بسا محلی مناسب برای بررسی و ارزشیابی کیفی محیط باشند. کیفیت یک فضا در شهر از برآیند مؤلفه‌هایی حاصل می‌شود که با شناسایی کارکردها و تاثیرات مناسب هریک از آنها بر فضا می‌توان راهکارهایی برای بهبود کیفیت فضاهای شهری ارائه داد (سرور و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۷).

در مواجهه با سنجش کیفیت یک فضای شهری باید دو نوع برداشت از مفهوم کیفیت مدنظر قرار گیرد. یعنی مجموعه‌ای از ارزش‌ها و مقیاس‌ها که قابل اندازه‌گیری هستند، نظیر فرم‌ها، اشکال مورد استفاده، تناسبات فضایی و ... که مربوط به خود محیط بوده و مستقل از افراد استفاده‌کننده می‌باشند و از طرف دیگر مجموعه‌ای ارزش‌های ذهنی و روانی نظیر زیبایی، راحتی و آسایش، احساس تعلق به محیط و ... که از افراد استفاده‌کننده از محیط نشأت می‌گیرد و ماهیتی درونی دارند. ترکیب این دو نوع معیار در مجموع سازنده کیفیت محیط بوده و برای ایجاد یک فضای شهری با کیفیت می‌بایست مدنظر قرار گیرند (حبیبی و همکاران، ۱۳۹۷: ۴). بر این اساس مؤلفه‌های کیفیات محیط را براساس پاسخگویی به زمینه‌های عملکردی، کالبدی و ادراکی فضای شهری را می‌توان به شش معیار مطابق جدول به شرح زیر معرفی کرد:

جدول ۱: معیارها و شاخص‌های مؤثر بر کیفیت محیط و فضاهای شهری

مفهوم	زمینه	معیار	شاخص
	کالبدی	دارا بودن ساختار و فرم مناسب و انعطاف‌پذیر	ساختار مناسب و پایایی فرم فضا
			وجود عرصه عمومی و عناصر کالبدی و طبیعی در فضا
			قابلیت تغییر پذیری فضا برای استفاده‌های گوناگون

¹ - Camelocity

² - gdes

³ - Mamford

همبستگی و نحوه اتصال فضاها به کل فضای شهری			فضای شهری
کارایی و سازگاری کاربری ها	وجود کاربری های مختلط و گوناگون	عملکردی	
تنوع در کاربری های اطراف فضاها			
پاسخگویی فضا به گروه های مختلف اجتماعی			
تعامل بین مجتمع تجاری را با دیگر مراکز تجاری و اداری			
وجود کاربری ها و مراکز جاذب جمعیت	وجود سرزندگی و جذابیت در فضا از لحاظ داشتن هویت، تناسبات بصری و حس تعلق	کالبدی و ادراکی	
ایجاد فضای چند وجهی با ترکیب ساختار و رنگ			
وجود نشانه ها و بناهای شاخص و یا دارای احساس تعلق در فضاها و هویت بخن بودن فضا			
تنوع کالایی موجود			
تناسب ابعاد و اندازه عناصر مصنوع فضا نسبت به محیط			
انطباق با فرهنگ بومی منطقه			
وجود نفوذپذیری بصری و عملکردی برای کاربر فضا	نفوذپذیری و دسترسی ارتباطی مناسب	کالبدی و عملکردی	
دسترسی فضا به شریان های اصلی ارتباطی			
ارتباط مناسب مسیر پیاده و سواره به فضاها			
وجود پارکینگ			
ایمنی و استحکام عمومی فضا	تأمین ایمنی و امنیت	کالبدی و عملکردی	
امنیت اجتماعی			
دسترسی ارتباطی ایمن به فضاها			
امکان استفاده از فضا با گذر زمان و عدم تعلق به یک دوره تاریخی			
امکان استفاده فضا در شرایط آب و هوایی مختلف و ساعات گوناگون شبانه روز	زمانمند بودن	عملکردی و کالبدی	
قابلیت پاسخگویی فضا به نیازهای بروز جامعه			

ماخذ: سرور و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۴)

تعریف کیفیت^۱

واژه کیفیت در لاتین به معنی چیزی، خصوصیت، طبیعت، نوع، ظرفیت، تعریف، صفت، نهاد و چگونگی است. از نظر واژه به معنی چگونگی زندگی است و دربرگیرنده تفاوت‌های آن است که برای هر فرد منحصر به فرد بوده و با دیگران متفاوت است (پیران و همکاران، ۱۳۹۵: ۸).

^۱- Quality

کیفیت محیط شهری^۱

مفهوم کیفیت محیط شهری و مؤلفه های آن از اواسط قرن بیستم در بین محققین مطرح شده و بر اساس شرایط زمانی و مکانی تغییر کرده و تکامل یافته است. کیفیت محیط شهری واژه ای است که در برنامه ریزی، کاربرد بسیاری دارد و به مجموعه پدیده هایی گفته میشود که انسان را در برمیگیرد. محیط از عوامل طبیعی و ساخته شده ی دست بشر تشکیل می شود(شاهی آقبلاغی و همکاران، ۱۳۹۵: ۶۱).

کیفیت زندگی شهری

کیفیت زندگی شهری از جمله مباحث و موضوعات مورد توجه برنامه ریزان و مدیران شهری است. در واقع میتوان ادعا نمود که این مفهوم مصداق و بخشی از کیفیت زندگی است که بر شهرها و حوزه ها و مسائل مربوط به آنها تمرکز دارد و به نوعی بیانگر میزان آسایش و رضایت شهروندان از میزان دسترسی به امکانات و خدمات مورد نیاز در شهرها می باشد(شاهین، ۱۴۰۰: ۱۰۳).

جدول ۲: معرفی برخی از مهم ترین تعاریف کیفیت زندگی شهری

تعریف کیفیت زندگی شهری	مطالعات پشتیبانی
بیانگر وضعیت افراد ساکن در یک شهر می باشد.	روبوک ^۲ ، ۱۹۸۲ به نقل از فنی و همکاران، ۱۳۹۳
به معنای قابلیت زندگی یک مکان مطرح می شود. به عبارتی در یک جامعه شهری کیفیت زندگی برگرفته از تجربه مشترک ساکنین شهر از محیط شهر (مانند کیفیت هوا، آب، ترافیک، فرصت های شغلی، تفریحی و...) و سطوح توانایی شهر در پاسخگویی به اهداف موردنظر ساکنان شهر می باشد. به عبارت دیگر، کیفیت زندگی ریشه در کفایت اقتصادی، سیاسی و الزامات اجتماعی یک شهر دارد.	میر، ۱۹۸۷
به معنای زندگی راحت و دسترسی به نیازهای اساسی در یک محیط شهری تلقی می شود.	ایزر ^۴ ، ۲۰۰۸
تلاشی در جهت ایجاد شهر سالم و فراهم آوردن خدمات شهری مناسب و در دسترس برای همگان در چهارچوب پایداری است.	رهنمایی ^۵ ، ۲۰۱۰ به نقل از فنی و همکاران، ۱۳۹۳
به معنای واکنش مردم شهر نسبت به محیط شهری است.	نسوشن و زهرا ^۵ ، ۲۰۱۳
زیر شاخ های از مفهوم کیفیت زندگی است و هدف از مطرح کردن این مفهوم اصلاح و تکامل مفهوم توسعه از مفهوم رشد کمی به مفهوم توسعه پایدار شهری میباشد.	پور جعفر و همکاران، ۱۳۸۴، به نقل از وظیفه دوست و امینی، ۱۳۸۸
مفهومی جدا از کیفیت زندگی نیست و در واقع تعریف و مصداقی از کیفیت زندگی در حوزه ی شهر و مسائل مربوط به آن است.	سجادیان و همکاران، ۱۳۹۲

^۱- Quality of urban environment

^۲-Roback

^۳-Meyre

^۴-Eiser

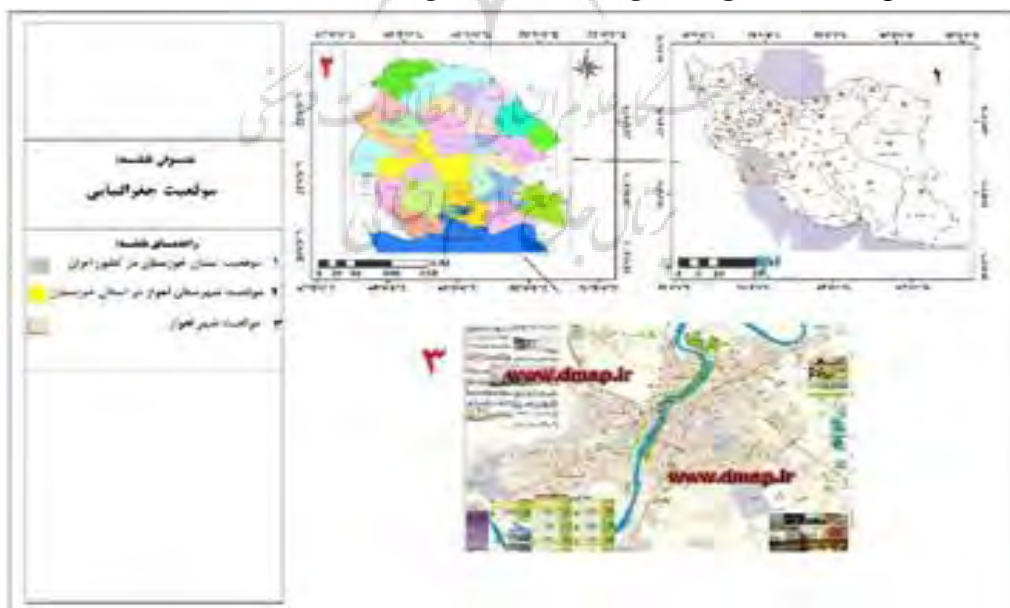
^۵-Nasution & Zahrah

عدالت

عدالت در لغت به معنای دادکردن، دادگر بودن، انصاف داشتن، دادگری و عدالت اجتماعی عدالتی است که همه افراد جامعه از آن برخوردار باشند (میرزایی، ۱۳۹۶: ۱). برتراند راسل، در تعریف عدالت این گونه می گوید: «عدالت عبارت از هر چیزی است که اکثریت مردم آن را عادلانه بدانند. یا عبارت از نظامی است که آن چه را که به تصدیق عموم، زمینه هایی برای نارضایتی مردم فراهم می کند به حداقل برساند (حکیمی، ۱۳۷۶)» ارسطو معتقد است: «عدالت امری است که انسان عادل فکر می کند» به نظر هایک لهم در رفتارها و هم در ذهن انسان سلسله مراتبی از قواعد حاکم است که اساسی ترین آنها در حوزه فرآگاهی؛ یعنی در ورای توانایی ادراک ها قرار دارند. «رشد عقل انسانی جزئی از رشد تمدن است... ذهن هیچ گاه نمی تواند پیشرفت آینده خود را پیش بینی کند (بشیریه، ۱۳۷۵)» لذا کلمه بنیادین اجتماع، محصول عقل رهبری کننده انسان نیست و به همین دلیل برنامه ریزی اجتماعی ممکن نخواهد بود.

معرفی محدوده مورد مطالعه

استان خوزستان با مساحت ۶۴۰۵۵/۹ کیلومتر مربع بین ۲۹ درجه و ۵۷ دقیقه تا ۳۳ درجه عرض شمالی از خط استوا و ۴۷ درجه و ۴۰ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۳۳ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ در جنوب غربی ایران قرار دارد (منابی، ۱۳۹۹: ۹۰). شهرستان اهواز با مساحت ۸۲۱۲ کیلومتر مربع بین ۳۱ درجه و ۵۴ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۲ دقیقه طول شرقی قرار دارد و از شمال غربی به شهرستان شوش، از شمال به شهرستان باوی، از شمال شرق شهرستان هفتگل، از شرق به شهرستان رامهرمز، از جنوب شرق به شهرستان رامشیر، از جنوب به شهرستان بندر ماهشهر، از جنوب غرب به شهرستان کارون و از غرب به شهرستان حمیدیه محدود می شود (زارعی، ۱۳۹۷: ۱۸۴). شهر اهواز در موقعیت جغرافیایی ۳۱ درجه و ۲۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۴۰ دقیقه طول شرقی، در بخش جلگه ای خوزستان و با ارتفاع ۱۸ متر از سطح دریا واقع شده است (دامن دباغ و سجادیان، ۱۴۰۰: ۷۸).

شکل ۱: موقعیت محدوده مورد مطالعه (ماخذ: نگارنده، ۱۴۰۲)

موقعیت جغرافیایی محله زیتون کارمندی

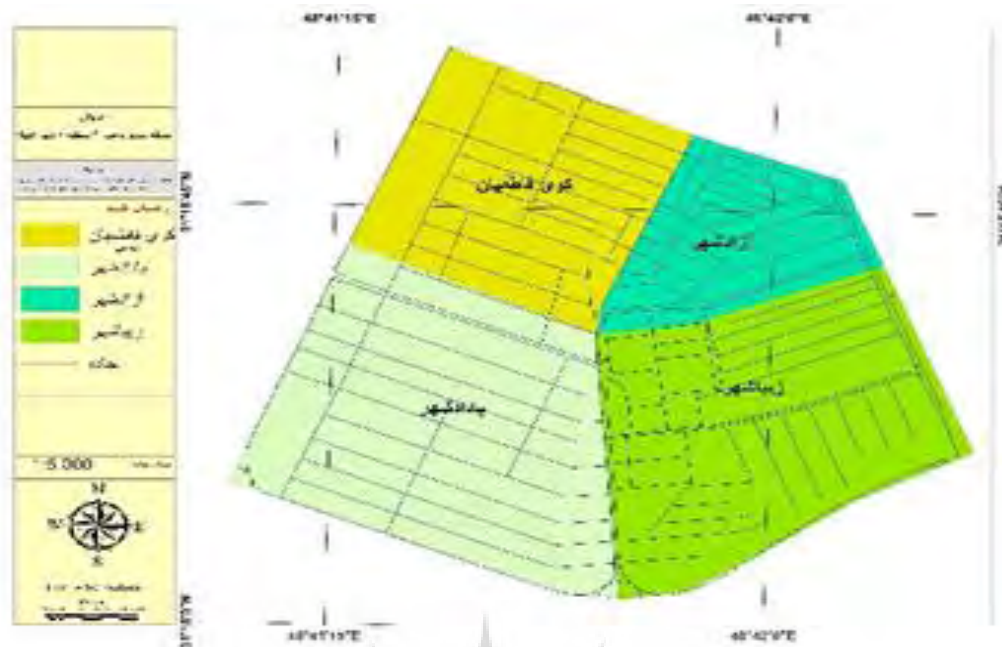
زیتون کارمندی در طول جغرافیایی ۳۱ درجه و ۲۱ دقیقه و عرض جغرافیایی ۴۸ درجه و ۴۳ دقیقه قرار دارد. محله زیتون کارمندی در شمال غربی اهواز است. محلات همجوار آن در شمال کوی جواهری جنوب: میدان چهارشیر شرق: کوی پیروزی غرب: کوی نیرو می باشد. محله زیتون کارمندی در محدوده شهرداری منطقه ۳ اهواز قرار دارد که جز محدوده ناحیه ۲ می باشد محدوده ناحیه دو شامل: زیتون کارمندی، ملیراه، بهزادشهر، زوئیه (ناصری، ۱۳۹۸).

شکل ۲: موقعیت محله زیتون کارمندی (ماخذ: نگارنده، ۱۴۰۲)

موقعیت جغرافیایی محله کوی فاطمیه

کوی یوسفی (کوی فاطمی) از محلات قدیمی شهر اهواز است و جز هسته اولیه شهر می باشد. این محله از شمال به خیابان امام خمینی، از شرق به اتوبان امام خمینی، از غرب به خیابان سلطانی و از جنوب به خیابان ششم پادادشهر محدود می گردد. در تقسیمات شهر اهواز، محله ۱۹ در منطقه ۱، و حدود ۸۲،۶ هکتار مساحت دارد. این منطقه در گذشته با نام کوی ریسندگی شناخته می شد (به دلیل وجود تأسیسات ریسندگی در این منطقه که امروزه متروک شده است)، در ابتدا کوره پزخانه بوده و منازل مسکونی به شکل پراکنده در آن قرار داشته اند. سپس در سال ۱۳۴۳ با ورود خانم یوسفی معاون استاندار به این محله، امتیازات ویژه ای (مانند آب آشامیدنی، برق و آسفالت خیابان و ...) تعلق گرفت و به همین دلیل برای این محله نام یوسفی انتخاب می شود و پس از ساخت مسجد فاطمه الزهرا در این محله نام این منطقه به کوی فاطمی تغییر یافت (معاونت نوسازی شهرداری منطقه یک، ۱۴۰۲).

شکل ۳: موقعیت محله کوی فاطمیه (ماخذ: نگارنده، ۱۴۰۲)

پیشینه پژوهش

ایمان و جهانگیری حیدری (۱۳۹۹) در پژوهش "بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی شهری شهروندان منطقه ۱۴ شهر اصفهان" نتایج نشان می دهد متغیرهای مستقل پژوهش توانستند ۰/۵۷٪ از تغییرات متغیر وابسته کیفیت زندگی را تبیین کنند و از طریق آزمون تحلیل مسیر مشخص شد که متغیر سرمایه اجتماعی بیشترین تأثیر را به صورت مستقیم بر کیفیت زندگی داشته است. در مرتبه بعدی، متغیر طبقه اقتصادی بیشترین تأثیر را بر کیفیت زندگی داشته است.

قدیری و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی تحت عنوان "تحلیل شاخص های کیفیت زندگی در محلات شهری (مطالعه ی موردی: شهر کوهبنان)" مطابق نتایج، که بیانگر وجود تفاوت در کیفیت زندگی محلات شهر کوهبنان و محرومیت محله دهمیر است، این محله باید در اولویت رسیدگی و برنامه ریزی قرار گیرد. در این زمینه قراردادن متغیرهای سن و درآمد در کانون توجه با توجه به وجود ارتباط مستقیم و معنادار آن با کیفیت زندگی ضروری است. به علاوه، با توجه به اینکه عوامل میزان درآمد، دسترسی به امکانات بهداشتی، و فرصت های شغلی در بین سایر عوامل بررسی شده تأثیر بیشتری در کیفیت زندگی شهر کوهبنان داشته اند، لازم است این عوامل نیز در اولویت رسیدگی و برنامه ریزی قرار گیرند.

سمیرا (۱۴۰۰) در مقاله "ارزیابی سطح کیفیت زندگی شهری (مورد مطالعه: شهرک منظره خمینی شهر)" نتایج تحلیل حاکی از آن است که بیشترین امتیاز به عامل دسترسی به پایگاه های ضروری شهری شامل متغیرهای دسترسی به مراکز تجاری، جایگاه های سوخت و پایگاه های نیروی انتظامی و کمترین امتیاز به عامل توان مالی ساکنین شامل قیمت زمین، مسکن و اجاره بها اختصاص یافته است. در نهایت نیز وضعیت کلی کیفیت زندگی شهری شهرک مذکور در شرایط فعلی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج بررسی، بیانگر پایین بودن سطح کیفیت زندگی شهری محدوده ی مورد مطالعه از دیدگاه ساکنین آن می باشد.

آذرآیین (۱۴۰۰) "تحلیل و ارزیابی کیفیت زندگی شهری با استفاده از تکنیک های تصمیم گیری چند معیاره (مطالعه موردی: نواحی شهر گرگان)" نتایج پژوهش نشان می دهد شاخص های کیفیت زندگی شهری در نواحی هشتگانه گرگان به

صورت نرمال و تولید نیست. نواحی شهرگان در سطوح مختلف نقاطی قرار گرفته است که از بین ۸ ناحیه شهری، منطقه یک با ضریب اولویت (۰/۶۵۷) در رتبه نخست، منطقه دو با ضریب اولویت (۰/۵۷۴) در رتبه دوم، منطقه با ضریب درجه هشتم (۰/۴۲۸) در مرتبه سوم، منطقه چهار با ضریب اولویت (۰/۴۱۱) در مرتبه چهارم، منطقه پنج با ضریب اولویت (۰/۳۹۷) در مرتبه پنجم، ناحیه شش با امتیاز ضریب (۰/۳۷۸) در مرتبه ششم، منطقه هفتم با ضریب اولویت (۰/۳۵۸) در مرتبه هفتم و ناحیه سه با اولویت (۰/۳۱۵) در مرتبه هشتم و محروم‌ترین منطقه شهر گرگان است، که این وضعیت نامناسب شهر گرگان را از نظر ارزیابی از شاخص‌های کیفیت عینی بیان می‌کند. زندگی است.

صفر علی زاده و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله "بررسی شاخص‌های سرمایه اجتماعی و ارتباط آن با توسعه پایدار شهری" نتایج این مقاله نشان داد میزان سرمایه اجتماعی و وضعیت توسعه پایدار شهری در بین مناطق شهر اهواز متفاوت می‌باشد به طوری که بین سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار شهری در کلانشهر اهواز رابطه مثبت و معناداری برقرار است. به عبارت دیگر سرمایه اجتماعی بالا در بین شهروندان شهر اهواز وسیله‌ای برای افزایش توسعه پایدار شهری و ابعاد ساختاری شهر اعم از اقتصاد، اجتماع، نهادها، فضا و محیط زیست می‌باشد. دلالت‌های این تحقیق مبنی بر ارتباط وثیق بین سرمایه اجتماعی با توسعه پایدار شهری، لزوم توجه به مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و اتخاذ سیاست‌هایی برای حفظ، تقویت و ارتقای سرمایه اجتماعی در راستای تضمین توسعه پایدار شهری در فضای جغرافیایی شهر اهواز را دو چندان می‌نماید

گلبووا (۲۰۱۴) در پژوهشی به سنجش کیفیت زندگی در شهرهای میلیونی روسیه می‌پردازد و به این نتیجه می‌رسد که از بین شهرهای روسیه، کنزا دارای بیشترین رونق اجتماعی و اوماسک دارای بیشترین رونق اقتصادی است. استفانو کاپولونگو و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان برنامه ریزی عملی برای شهرهای سالم نقش تجزیه و تحلیل چند معیاری در ایتالیا و فرانسه برای ارزیابی اجرای سالم‌ت در برنامه‌های استفاده از زمین و پروژه‌های توسعه شهری پرداختند و به این نتیجه رسیدند که ارزیابی اثرات زیست محیطی، روش‌های ارزیابی استراتژیک محیطی یک روش مناسب برای کاهش تأثیرات منفی برنامه‌های استفاده از زمین و پروژه‌های توسعه شهری بر سلامت انسان به شمار می‌رود.

روش پژوهش

این پژوهش بنا به ماهیت موضوع و اهدافی که برای آن پیش‌بینی شده، از نوع توصیفی-تحلیلی و در زمره تحقیقات کاربردی است. نمونه‌گیری تصادفی به طوری که حجم نمونه از هر دو محله برداشت شده است. جامعه آماری ۴۹۷۱۹ نفر ساکن در محلات زیتون کارمندی (۳۷۲۷۱) و کوی فاطمیه (۱۲۴۴۸ نفر) در سال ۱۳۹۵ می‌باشد. سپس به منظور انتخاب حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد که بر طبق آن حجم نمونه ۳۸۰ نفر بدست آمد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه از نرم افزار SPSS، آزمون T و همبستگی پیرسون می‌باشد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

در بعد شاخص‌های کالبدی و فیزیکی میانگین کلی که برای محله زیتون کارمندی ۳،۷۸ می‌باشد که نشان از رضایت بیشتر ساکنین از این شاخص‌ها است. برای محله کوی فاطمیه میانگین کل بدست آمده ۲،۶۳ می‌باشد که حاکی از عدم رضایت شهروندان ساکن در محله است.

جدول ۳: نتایج شاخص های بعد کالبدی و فیزیکی

شاخص های بعد کالبدی و فیزیکی			
ردیف	گویه	نام محله	میانگین
۱	کیفیت مصالح بکار رفته در ساختمان	زیتون کارمندی	۳,۸۹
		کوی فاطمیه	۱,۳۰
۲	دسترسی سریع به فضای سبز و پارک	زیتون کارمندی	۳,۸۸
		کوی فاطمیه	۱,۲۷
۳	جمع آوری به موقع زباله ها از طرف شهرداری	زیتون کارمندی	۳,۸۱
		کوی فاطمیه	۳,۶۵
۴	دسترسی آسان به وسایل حمل و نقل عمومی	زیتون کارمندی	۳,۸۷
		کوی فاطمیه	۳,۷۷
۵	وضعیت مناسب دسترسی محله /مجتمع مسکونی	زیتون کارمندی	۳,۷۶
		کوی فاطمیه	۳,۶۴
۶	میزان کیفیت منظر زیبایی محله	زیتون کارمندی	۳,۷۵
		کوی فاطمیه	۱,۳۹
۷	وضعیت تراکم ترافیک در محله	زیتون کارمندی	۳,۶۵
		کوی فاطمیه	۱,۳۷
۸	آرامش و سکون در محله / مجتمع	زیتون کارمندی	۳,۷۰
		کوی فاطمیه	۳,۴۴
۹	دسترسی سریع و آسان به مرکز خرید روزانه	زیتون کارمندی	۳,۷۷
		کوی فاطمیه	۳,۸۸
	میانگین کل	زیتون کارمندی	۳,۷۸
		کوی فاطمیه	۲,۶۳

ماخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۲

در بعد شاخص های اقتصادی محله زیتون کارمندی بعنوان یکی از مرفه ترین محلات شهر اهواز می باشد. میانگین ۳,۷۹ به دست آمده است. برای محله کوی فاطمیه در بعد اقتصادی میانگین کل ۳,۶۸ به دست آمد.

جدول ۴: نتایج شاخص های بعد اقتصادی

شاخص های بعد اقتصادی			
ردیف	گویه	نام محله	میانگین
۱	هم خوانی میزان درآمد و هزینه مصرف خانوارها	زیتون کارمندی	۳,۹۰
		کوی فاطمیه	۳,۷۵
۲	فاصله طبقاتی زیاد	زیتون کارمندی	۳,۸۰
		کوی فاطمیه	۳,۶۵
۳	میزان رضایت از شغل	زیتون کارمندی	۳,۸۵
		کوی فاطمیه	۳,۷۷
۴	قیمت مسکن	زیتون کارمندی	۳,۸۷

۳،۷۱	کوی فاطمیه	
۳،۶۴	زیتون کارمندی	وجود فرصت شغلی مناسب
۳،۶۲	کوی فاطمیه	
۳،۷۰	زیتون کارمندی	مطلوبیت میزان درآمد خانواده
۳،۶۱	کوی فاطمیه	
۳،۷۹	زیتون کارمندی	میانگین کل
۳،۶۸	کوی فاطمیه	

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

در بعد شاخص‌های اجتماعی برای محله زیتون کارمندی میانگین به دست آمده ۳،۸۵ است. و برای محله فاطمیه میانگین به دست آمده ۳،۸۵ است

جدول ۵: نتایج شاخص‌های بعد اجتماعی

شاخص‌های بعد اجتماعی		
ردیف	گویه	نام محله
۱	رابطه همسایه‌ها نسبت به هم	زیتون کارمندی
		کوی فاطمیه
۲	اعتماد متقابل همسایه‌ها نسبت به هم	زیتون کارمندی
		کوی فاطمیه
۳	تعلق خاطر ساکنین نسبت به امور محله	زیتون کارمندی
		کوی فاطمیه
۴	وضعیت سلامت اجتماعی محله	زیتون کارمندی
		کوی فاطمیه
۵	امنیت محله	زیتون کارمندی
		کوی فاطمیه
۶	رضایت از زندگی در محله	زیتون کارمندی
		کوی فاطمیه
۷	شرکت در فعالیت‌های محله	زیتون کارمندی
		کوی فاطمیه
۸	امید به آینده در محله	زیتون کارمندی
		کوی فاطمیه
۹	رضایت از همسایگان	زیتون کارمندی
		کوی فاطمیه
۱۰	شان اجتماعی محله نسبت به سایر محلات	زیتون کارمندی
		کوی فاطمیه
		زیتون کارمندی
		کوی فاطمیه

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

مقایسه یافته‌های استنباطی

مقایسه یافته‌های استنباطی بعد کالبدی و فیزیکی

جدول ۶: توزیع میانگین و انحراف معیار شاخص‌های بعد کالبدی و فیزیکی

شاخص های بعد کالبدی و فیزیکی						
ردیف	گویه	نام محله	میانگین	آلفای کرونباخ	T	سطح معنی داری sig
۱	کیفیت مصالح بکار رفته در ساختمان	زیتون کارمندی	۳,۸۹	۰/۸۸۶	۰/۶۴	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۱,۳۰	۰/۸۱۹	۰/۴۴	۰/۰۰۰
۲	دسترسی سریع به فضای سبز و پارک	زیتون کارمندی	۳,۸۸	۰/۸۸۶	۰/۶۴	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۱,۲۷	۰/۸۱۹	۰/۴۴	۰/۰۰۰
۳	جمع آوری به موقع زباله ها از طرف شهرداری	زیتون کارمندی	۳,۸۱	۰/۸۸۶	۰/۶۴	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۶۵	۰/۸۱۹	۰/۴۴	۰/۰۰۰
۴	دسترسی آسان به وسایل حمل و نقل عمومی	زیتون کارمندی	۳,۸۷	۰/۸۸۶	۰/۶۴	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۷۷	۰/۸۱۹	۰/۴۴	۰/۰۰۰
۵	وضعیت مناسب دسترسی محله / مجتمع مسکونی	زیتون کارمندی	۳,۷۶	۰/۸۸۶	۰/۶۴	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۶۴	۰/۸۱۹	۰/۴۴	۰/۰۰۰
۶	میزان کیفیت منظر زیبایی محله	زیتون کارمندی	۳,۷۵	۰/۸۸۶	۰/۶۴	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۱,۳۹	۰/۸۱۹	۰/۴۴	۰/۰۰۰
۷	تراکم ترافیک	زیتون کارمندی	۳,۶۵	۰/۸۸۶	۰/۶۴	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۱,۳۷	۰/۸۱۹	۰/۴۴	۰/۰۰۰
۸	آرامش و سکون در محله / مجتمع	زیتون کارمندی	۳,۷۰	۰/۸۸۶	۰/۶۴	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۴۴	۰/۸۱۹	۰/۴۴	۰/۰۰۰
۹	دسترسی سریع و آسان به مرکز خرید روزانه	زیتون کارمندی	۳,۷۷	۰/۸۸۶	۰/۶۴	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۸۸	۰/۸۱۹	۰/۴۴	۰/۰۰۰

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

مقایسه یافته‌های استنباطی بعد اقتصادی

جدول ۷: توزیع میانگین و انحراف معیار شاخص‌های بعد اقتصادی

شاخص های بعد اقتصادی						
ردیف	گویه	نام محله	میانگین	آلفای کرونباخ	T	سطح معنی داری sig
۱	هم خوانی میزان درآمد و هزینه مصرف خانوارها	زیتون کارمندی	۳,۹۰	۰/۷۰۱	۰/۶۴	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۷۵	۰/۵۹۵	۰/۵۹	۰/۰۰۰
۲	فاصله طبقاتی زیاد	زیتون کارمندی	۳,۸۰	۰/۷۰۱	۰/۶۴	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۶۵	۰/۵۹۵	۰/۵۹	۰/۰۰۰
۳	رضایت از شغل	زیتون کارمندی	۳,۸۵	۰/۷۰۱	۰/۶۴	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۷۷	۰/۵۹۵	۰/۵۹	۰/۰۰۰
۴	قیمت مسکن	زیتون کارمندی	۳,۸۷	۰/۷۰۱	۰/۶۴	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۷۱	۰/۵۹۵	۰/۵۹	۰/۰۰۰
۵	وجود فرصت شغلی مناسب	زیتون کارمندی	۳,۶۴	۰/۷۰۱	۰/۶۴	۰/۰۰۰

کوی فاطمیه	۳,۶۲	۰/۵۹۵	۰/۵۹	۰/۰۰۰
زیتون کارمندی	۳,۷۰	۰/۷۰۱	۰/۶۴	۰/۰۰۰
کوی فاطمیه	۳,۶۱	۰/۵۹۵	۰/۵۹	۰/۰۰۰

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

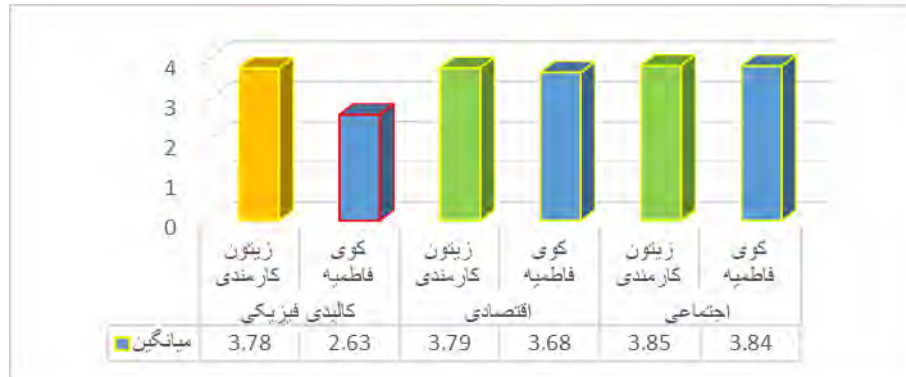
مقایسه یافته‌های استنباطی بعد اجتماعی

جدول ۸: توزیع میانگین و انحراف معیار شاخص‌های بعد اجتماعی

ردیف	گویه	نام محله	میانگین	آلفای کرونباخ	T	سطح معنی داری sig
۱	رابطه همسایه‌ها نسبت به هم	زیتون کارمندی	۳,۸۵	۰/۶۹۶	۰/۶۱	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۹۷	۰/۹۰۴	۰/۶۲	۰/۰۰۰
۲	اعتماد متقابل همسایه‌ها نسبت به هم	زیتون کارمندی	۳,۸۰	۰/۶۹۶	۰/۶۱	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۹۶	۰/۹۰۴	۰/۶۲	۰/۰۰۰
۳	تعلق خاطر ساکنین نسبت به امور محله	زیتون کارمندی	۳,۷۹	۰/۶۹۶	۰/۶۱	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۹۴	۰/۹۰۴	۰/۶۲	۰/۰۰۰
۴	وضعیت سلامت اجتماعی محله	زیتون کارمندی	۳,۹۰	۰/۶۹۶	۰/۶۱	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۷۵	۰/۹۰۴	۰/۶۲	۰/۰۰۰
۵	امنیت محله	زیتون کارمندی	۳,۷۰	۰/۶۹۶	۰/۶۱	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۹۵	۰/۹۰۴	۰/۶۲	۰/۰۰۰
۶	رضایت از زندگی در محله	زیتون کارمندی	۳,۹۶	۰/۶۹۶	۰/۶۱	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۸۵	۰/۹۰۴	۰/۶۲	۰/۰۰۰
۷	شرکت در فعالیت‌های محله	زیتون کارمندی	۳,۷۵	۰/۶۹۶	۰/۶۱	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۹۲	۰/۹۰۴	۰/۶۲	۰/۰۰۰
۸	امید به آینده در محله	زیتون کارمندی	۳,۹۴	۰/۶۹۶	۰/۶۱	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۵۷	۰/۹۰۴	۰/۶۲	۰/۰۰۰
۹	رضایت از همسایگان	زیتون کارمندی	۳,۹۳	۰/۶۹۶	۰/۶۱	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۹۶	۰/۹۰۴	۰/۶۲	۰/۰۰۰
۱۰	شان اجتماعی محله نسبت به سایر محلات	زیتون کارمندی	۳,۹۵	۰/۶۹۶	۰/۶۱	۰/۰۰۰
		کوی فاطمیه	۳,۶۱	۰/۹۰۴	۰/۶۲	۰/۰۰۰

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

با توجه به شکل زیر ملاحظه می‌شود که در شاخص کالبدی فیزیکی محله زیتون کارمندی دارای میانگین (۳,۷۸) است که حاکی از رضایت ساکنین محله دارد. در شاخص اقتصادی علیرغم اینکه محله کوی فاطمیه دارای میانگین بالاتر از ۳ است اما همچنان میزان رضایتمندی از این شاخص در محله زیتون کارمندی بالاتر است. در شاخص اجتماعی تقریباً هر دو میانگین در دو محله نزدیک به هم است که این عامل ناشی از رضایت اجتماعی بیشتر در میان ساکنین است.

شکل ۴: نمودار مقایسه میانگین شاخص های مورد نظر در دو محله

به نظر می رسد به لحاظ آماری میان میزان کیفیت زندگی و خدمات اجتماعی در محلات زیتون کارمندی و کوی فاطمیه بر اساس نظر شهروندان اختلاف معناداری وجود دارد.

از طریق آزمون کولموگروف- اسمیرنوف نرمال بودن توزیع داده ها مشخص گردید. طبق این آزمون، مقدار sig (سطح معنی داری) ۸۲۱ محاسبه شده است (بیشتر از ۰/۵) طبق آزمون T مستقل، میانگین مولفه های کیفیت زندگی و خدمات اجتماعی محله زیتون کارمندی برابر ۳،۸۰ و برای محله کوی فاطمیه ۳،۳۸ (در حد متوسط بالا) می باشد. با توجه به مقدار sig (p value) که در تمامی متغیرها کمتر از ۰/۵ می باشد.

جدول ۹: نتایج آمار توصیفی آزمون T تک نمونه ای محله زیتون کارمندی

متغیر	One-Sample Statistics	N	MEAN	Std. Deviation	Std. Error Mean
کالبدی		۱۹۰	۳،۷۸	۰/۸۲۱۸۱	۰/۱۱۶۲۲
اقتصادی		۱۹۰	۳،۷۹	۰/۷۲۴۲۱	۰/۱۰۲۴۲
اجتماعی		۱۹۰	۳،۸۵	۰/۷۸۹۱۱	۰/۱۱۱۶۰
میانگین کل			۳،۸۰		

ماخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۲

جدول ۱۰: نتایج آزمون T تک نمونه ای محله زیتون کارمندی

متغیر	T	df	Sig	mean	lower	upper
کالبدی	۱۲۷/۷	۲۶۷	۰/۰۰۰	-۰/۵۳۱۱۱	۰/۶۷۹۰	-۰/۳۸۳۲
اقتصادی	۹۵۰/۲	۲۶۷	۰/۰۵	-۰/۳۷۶۶۷	۰/۶۳۳۲	-۰/۱۲۰۱
اجتماعی	۱۶۶/۶	۲۶۷	۰/۰۰۰	-۰/۶۷۴۰۰	۰/۸۹۳۷	-۰/۴۵۴۳

ماخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۲

جدول ۱۱: نتایج آمار توصیفی آزمون T تک نمونه ای محله کوی فاطمیه

متغیر	One-Sample Statistics	N	MEAN	Std. Deviation	Std. Error Mean
کالبدی		۱۹۰	۲،۶۳	۷۴۵۲۰	۰/۷۴۵۲
اقتصادی		۱۹۰	۳،۶۸	۹۰۲۷۶	۱۲۷۶۷

اجتماعی	۱۹۰	۳,۸۴	۷۷۲۹۶	۱۰۹۳۱
میانگین کل	۳,۳۸			

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

جدول ۱۲: نتایج آزمون T تک‌نمونه‌ای محله کوی فاطمیه

Test Value = 3						
متغیر	T	df	Sig	mean	lower	upper
کالبدی	۱۲۷/۷	۴۹	۰/۰۰۱	۰/۴۲۰۰	۰/۶۵۳۶	۰/۱۸۶۴
اقتصادی	۹۵۰/۲	۴۹	۰/۰۰۰	۰/۵۰۴۰۰	۰/۷۰۹۸	۰/۲۹۸۲
اجتماعی	۱۶۶/۶	۴۹	۰/۰۳۴	۰/۲۴۳۳۳	۰/۴۶۷۶	۰/۱۹۱

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

همچنین طبق شاخص‌های ترکیبی، میانگین تمامی مولفه‌ها در محله زیتون کارمندی بیشتر از محله سنتی کوی فاطمیه است.

جدول ۱۳: شاخص ترکیبی مؤلفه‌ها

شاخص ترکیبی مؤلفه‌ها	کوی فاطمیه	زیتون کارمندی
محیط کالبدی- فیزیکی	۲,۶۳	۳,۷۸
اقتصادی	۳,۶۸	۳,۷۹
اجتماعی	۳,۸۴	۳,۸۵
میانگین کل	۳,۳۸	۳,۸۰

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

به نظر می‌رسد بین مؤلفه‌های کیفیت زندگی و میزان رضایت‌مندی سکونت در محلات زیتون کارمندی و کوی فاطمیه ارتباط معناداری وجود دارد.

برای تحلیل فرضیه بالا از مدل همبستگی پیرسون و رگرسیون استفاده شده است.

جدول ۱۴: محاسبه همبستگی پیرسون

مؤلفه‌های کیفیت زندگی و میزان رضایت‌مندی	همبستگی بین متغیرها (Pearson Correlation)
	۰/۴۸۸
	Sig. (2-tailed)
	۰/۰۰۵

ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

با توجه به جدول (۱۴) مقدار همبستگی مثبت بوده و می‌توان گفت شدت این رابطه متوسط و جهت آن نیز مستقیم می‌باشد و از آنجا که مقدار sig کمتر از آلفای تحقیق ($\alpha = .05$) می‌باشد. نتیجه کلی این است که فرضیه تحقیق ثابت می‌شود یعنی بین مولفه‌های کیفیت زندگی و میزان رضایت‌مندی سکونت در محلات زیتون کارمندی و کوی فاطمیه ارتباط معناداری وجود دارد. همبستگی بین متغیرها برابر با ۰/۴۸۸ می‌باشد. ضریب تعیین ۰/۲۳ نشان می‌دهد که ۲۳ درصد تغییرات زندگی شهری مربوط به مولفه‌های اجتماعی - کالبدی است. با توجه به اینکه مقدار اماره دوربین - واتسون از مقدار استاندارد ۱/۵ بزرگتر است در نتیجه استقلال باقی مانده را نتیجه می‌گیریم. با توجه به شاخص‌هایی که عنوان شد مدل از کفایت برخوردار است. جدول زیر معنی دار بودن رگرسیون بوسیله آزمون F محاسبه شده است.

جدول ۱۵: آزمون F معنی دار بودن رگرسیون رابطه بین مؤلفه های اجتماعی - کالبدی

مدل	sig	F آماره	میانگین مجموع مربعات	DF	مجموع مربعات
رگرسیون	۰/۰۰۲	۷/۳۵۱	۰/۸۱۴	۲	۱/۶۲۸
باقی مانده			۰/۱۱۱	۳۱۶	۵/۲۰۵
کل				۳۱۸	۶/۸۳۴

ماخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۲

با توجه به جدول فوق سطح معنی داری محاسبه شده برابر ۰/۰۰۲ بوده و نشان از معنی دار بودن رگرسیون دارد.

جدول ۱۶: آزمون T مربوط به ضرایب رگرسیون

مدل	B	ضریب غیر استاندارد STD ERROR	ضریب استاندارد BETA	T	Coefficientsa
۱ مقدار ثابت	-۰/۱۰۳	۰/۲۰۳		-۰/۵۰۷	۰/۰۰۰
کیفیت زندگی و میزان رضایتمندی	۰/۱۷۵	۰/۰۸۶	۰/۲۸۸	۲/۰۹	۰/۰۰۰

ماخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۲

آزمون T مربوط به ضرایب رگرسیون نیز در این جدول برای متغیر مستقل نشان داده شده است که این مقدار برابر ۰/۰۰۰ بوده و در نتیجه بین مولفه های کیفیت زندگی و میزان رضایتمندی سکونت در محلات زیتون کارمندی و کوی فاطمیه ارتباط معناداری وجود دارد.

نتیجه گیری

کیفیت زندگی از جمله مفاهیمی گسترده ای است که اهمیت آن به طور روز افزونی در بسیاری از عرصه های مطالعاتی رشته های مختلف علمی و دانشگاهی در حال گسترش است. امروزه بخش جدیدی از مطالعات مربوط به کیفیت زندگی، بر کیفیت زندگی شهری و واژه های مفهومی مرتبط و یا همپوش با آن مانند مطلوبیت شهری و زیست پذیری اختصاص یافته است.

راه رسیدن به پایداری شهری از توسعه محله ای می گذرد و به نوعی دیگر توسعه محله ای بدون توجه به ظرفیت های نهادی، انسانی، فرهنگی، اقتصادی و ظرفیت های فردی و گروهی امری غیر قابل اجرا است. نمود توسعه پایدار محله ای این است که همه مردم و ساکنین آن شامل همه گروه ها و اقشار، از حقوق و امکانات برابر استفاده کنند و همچنین مسئولیت فعالیت ها و تصمیم گیری هایی را که بر محیط زندگی شان تاثیر می گذارد بپذیرند. بررسی ابعاد و شاخص های پایدار و رضایتمندی در سطح محلات زیتون کارمندی و کوی فاطمیه اهواز نشان می دهد که این محلات از نظر برخورداری از این شاخص ها دارای تفاوت بسیار زیادی می باشند. میان محله های مورد مطالعه از لحاظ شاخص های توسعه پایدار عدم تعادل و تفاوت های زیادی وجود دارد، به گونه ای که برنامه ریزی مناسب جهت تخصیص بهینه ی منابع و رسیدن به پایداری در این محلات، باید بر محور محله هایی باشد که در سطوح پایین پایدار قرار دارند، تا از این طریق بتوان با به کارگیری نیروها و پتانسیل های موجود به توسعه ای همه جانبه که سعادت و رفاه تمامی افراد را به دنبال داشته باشد دست یابیم، همچنین، سنجش وضعیت پایداری این اماکن را برای سیاست گذاران و برنامه ریزان شهری فراهم می کند تا شناخت بهتری از شرایط موجود داشته باشند و بتوانند اهداف طرح های شهری را از توجه صرف به مسائل کالبدی به سمت و سوی اهداف اجتماعی که آرمان اصلی این طرح ها می باشد، هدایت کنند.

در پژوهش حاضر، برای تحلیل تطبیقی شاخص‌های کیفیت زندگی بر پایه عدالت اجتماعی شهری مطالعه موردی محلات زیتون کارمندی و کوی یوسفی (فاطمیه) شهر اهواز، از شاخص‌ها و معیارهای مختلفی استفاده گردید و میزان پایداری آنها از ۳ بعد کالبدی، اجتماعی و اقتصادی مطالعه شد. با توجه به اینکه معیارها و شاخص‌های پایداری از ارزش و اهمیت برابری برخوردار نمی‌باشند و آستانه مشخصی نیز برای تعیین ارزش و اهمیت دقیق آنها وجود ندارد. با توجه به شاخص‌های مورد مطالعه در محله کوی فاطمیه میانگین شاخص کالبدی- فیزیکی ۲,۶۳ و زیتون کارمندی ۳,۷۸ که نشان از بالا بودن کیفیت این شاخص در محله زیتون کارمندی است. در بعد اقتصادی میانگین محله کوی فاطمیه ۳,۶۸ و زیتون کارمندی ۳,۷۹ می‌باشد که در این میان وجود پاساژهای چند طبقه و رفاه زندگی باعث بالا رفتن میانگین در محله زیتون کارمندی است. در شاخص اجتماعی اختلاف چندانی در میانگین دو محله وجود ندارد که حاکی از همدلی و وحدت در میان ساکنین است. با این تفصیل ملاحظه می‌شود که نظر شهروندان میان میزان کیفیت زندگی و خدمات اجتماعی در محلات مورد مطالعه اختلاف معناداری وجود دارد. علاوه بر این تأثیرگذاری تمامی در فرایند توسعه‌ی پایداری نیازمند به توجهات عمده در نحوه‌ی پخش منابع توسعه، و در نظر گرفتن عدالت در بهره‌مندی، و عدم توجه و سرمایه‌گذاری در یک مکان خاص را دارد. این موضوع این امر را نشان می‌دهد که همه‌ی این شاخص‌های در صورت توجه درست به آنها می‌تواند در روند توسعه‌ی پایداری محلات مورد مطالعه و کلاً توسعه پایداری شهر تأثیرگذار باشد.

پیشنهادها

راهکارهای زیر را می‌توان براساس نتایج تحقیق ارائه نمود:

-تجمع خدمات و امکانات باعث ایجاد جاذبه عملکردی، دو قطبی شدن شهر و شکل گرفتن تضاد طبقاتی در شهر است؛ که این عوامل تشدیدکننده‌ی بی‌عدالتی هستند. لذا باید تمرکز زدایی در توزیع خدمات در سطح شهر، باید مبتنی بر تقسیمات فضایی محله صورت گیرد.

-تقویت و بهبود خدمات و امکانات شهری مانند افزایش تعداد مراکز فرهنگی مانند کتابخانه‌ها و سالن‌های مطالعه، مدارس، مراکز گذران اوقات فراغت همانند مراکز ورزشی و پارک‌ها و غیره می‌توان میزان پایداری و دسترسی شهروندان مناطق را به عدالت اجتماعی افزایش داد تا از این طریق شکاف میان محلات برخوردار (زیتون کارمندی) با محلات محروم (کوی فاطمیه) کاهش یابد.

-تقویت و اصلاح سیاست‌های مدیریت شهری در جهت دستیابی به عدالت در توسعه شهری.

-اصلاح ساختار فضایی و تقویت هسته‌های جدید شهری
-بهبود وضعیت دسترسی، خدمات عمومی و ویژگی‌های فیزیکی محیط در محله کوی فاطمیه (به دلیل وضعیت بافت فرسوده در این محله)

-توزیع و پراکنش مکانی -فضایی متعادل و متوازن امکانات و تسهیلات عمومی و خدمات شهری متناسب با استانداردها و رویکرد گسترش عدالت اجتماعی. افزایش سرانه‌های مختلف شهری.

-به وجود آوردن جو اعتماد میان ساکنان و مسئولان شهری و محله‌ای توسط مسئولان.

-با توجه به میزان رضایتمندی ساکنان از محیط زندگی خود پیشنهاد می‌شود که در توسعه جدید شهری به سرزندگی، تنوع کاربریها و هویت مکانی محلات مسکونی توجه بیشتری اتخاذ گردد.

-ایجاد امکان تعامل و مشارکت دو سویه شهروندان و شهرداری‌های مناطق به منظور شناسایی نیازها خواسته‌های مردم ساکن در مناطق از محیط سکونتی خود و همچنین دخالت دادن مردم در مدیریت شهری و تصمیم‌گیری‌ها.

- نظارت متخصصان شهری و شهروندان در گسترش فضایی شهر، تا شهر متناسب با سنجه های پایداری شهری و خواسته های ساکنان شهر می تواند سطح پایداری را بهبود بخشد.

- برگزار کردن جلسات مستمر مدیران شهری با مردم در زمان های مشخص و در طی مراحل مختلف اجرای طرحهای عمرانی جهت بهبود کیفیت زیستی؛

- آشنا نمودن شهروندان با حقوق و مسئولیتهای آنها در جامعه جهت ترویج فرهنگ شهرنشینی و آموزش شهروندی؛

- تعامل و مشارکت بیشتر با شهرداری و شورایی برای اجرای طرح های پایداری محله ای

- مشارکت فعال، گسترده و جدی در تشکل ها و نهادهای مردمی محله ها برای تقویت پایداری اجتماعی به دلیل پایین بودن جایگاه پایداری اجتماعی در سطح محله ها نسبت به دیگر شاخص های پایداری.

منابع و مأخذ

- آذرآیین، شرف (۱۴۰۰) تحلیل و ارزیابی کیفیت زندگی شهری با استفاده از تکنیک های تصمیم گیری چند معیاره (مطالعه موردی: نواحی شهر گرگان، مجله جغرافیا و روابط انسانی، شماره ۱۳، تابستان، صفحات ۹۸-۸۲)
- ایمان، محمد تقی و جهانگیری حیدری، سهیلا (۱۳۹۹) بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی شهری شهروندان منطقه ۱۴ شهر اصفهان، مطالعات جامعه شناسی شهری، دوره ۱۰، شماره ۳۶، پاییز، صفحات ۲۸-۱
- بحرینی، سید حسین، (۱۳۸۹)، فرایند طراحی شهری، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ پنجم
- بشیریه، حسین (۱۳۷۵) اندیشه هایک، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۱۰۲ و ۱۰۴، دوره ۱۰
- پارسی، حمیدرضا، (۱۳۸۱). شناخت محتوای فضای شهری. مجله هنرهای زیبا، شماره ۱۱، تهران، صفحات ۴۹-۴۱
- پیران، پرویز، رفیعیان، مجتبی، رضائی، میثم و دهقان، هما (۱۳۹۵) شناسایی عوامل مؤثر بر ایجاد نهادهای اجتماعی در مدیریت هر چه بهتر محلات؛ نمونه موردی: محلات واقع در شهر فردوسی - شهرستان شهریار، نشریه پژوهش و برنامه ریزی شهری، شماره ۲۵، سال هفتم، تابستان، صفحات ۱-۲۲
- حبیبی، داود، رحمانی، ابوالفتح، کسایی، افسانه و افتخاری یوسف آباد، سید جمشید (۱۳۹۷) کنکاشی پیرامون مولفه های اثرگذار در ایجاد حس تعلق به مکان در فضاهای شهری (با تاکید بر مولفه های کالبدی و محیطی)، پژوهش های مکانی - فضایی، سال دوم، شماره سوم، صفحات ۶۸-۸۰
- حسینی، سید فخرالدین و سلطانی، مهرداد (۱۳۹۷)، تحلیل تطبیقی مفهوم محله در نظام سنتی شهرهای ایران با الگوهای مشابه (جایگزین دوره معاصر). مجله علمی - پژوهشی پژوهشکده هنر، معماری و شهرسازی ماهنامه باغ نظر، شماره ۱۵. خرداد صفحات ۲۸-۱۵
- حکیمی، محمد رضا (۱۳۷۶)، حقوق و عدالت، نقد و نظر، شماره ۲ و ۳، بهار و تابستان، صفحات ۵۷-۳۴
- خادمی، امیرحسین، (۱۳۹۰)، ارزیابی امکان یابی فضای سبز شهری با استفاده از GIS (نمونه موردی: شهر آمل)، پاینامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نور
- دامن دباغ، صفیه و سجادیان، ناهید (۱۴۰۰) مطالعه تطبیقی نقش مکان در اثرگذاری عوامل اقتصادی در نشاط شهروندان محلات شهر اهواز، مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای، دوره ۲، شماره ۴، شماره پیاپی ۶، زمستان، صفحات ۹۴-۶۹
- ربانی، رسول (۱۳۸۲). جامعه شناسی شهری، انتشارات دانشگاه اصفهان، چاپ دوم.

رضوانی، محمدرضا، متکان، علی اکبر، منصوریان، حسین، ستاری، محمدحسین، (۱۳۸۸)، توسعه و سنجش شاخص های کیفیت زندگی شهری (شهر نورآباد، لرستان)، فصلنامه مطالعات و پژوهش های شهری، سال اول، شماره دوم، صفحات ۸۷-۱۱۰

زارعی، جواد (۱۳۹۷) تبیین الگوی مدیریت یکپارچه بازآفرینی شهری پایدار بافتهای فرسوده مطالعه موردی: کلانشهر اهواز، رساله جهت دریافت دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، به راهنمایی دکتر محمدعلی فیروزی، دانشگاه شهید چمران اهواز دانشکده ادبیات و علوم انسانی گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری سرور، هوشنگ. کاشانی اصل، امیر. صالحی ساریخان بیگلو، وحید. افضلی گروه، زهرا (۱۳۹۶) سنجش بازار سرپوشیده اردبیل به لحاظ برخورداری از مؤلفه های پویایی فضای شهری، نشریه پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال هشتم، شماره ۳۰، صفحات ۶۴-۵۱

سمیرا، شاهین (۱۴۰۰) ارزیابی سطح کیفیت زندگی شهری (مورد مطالعه: شهرک منظره خمینی شهر)، مجله جغرافیا و مطالعات محیطی، دوره ۱۰، شماره ۴۰ (پیاپی ۴۰) رمستان، صفحات ۱۲۲-۱۰۱

سمیرا، شاهین (۱۴۰۰) ارزیابی سطح کیفیت زندگی شهری (مورد مطالعه: شهرک منظره خمینی شهر)، مجله جغرافیا و مطالعات محیطی، دوره ۱۰، شماره ۴۰ (پیاپی ۴۰) رمستان، صفحات ۱۲۲-۱۰۱

سمیعی، مرصده، رفیعی، حسن، امینی، مصطفی، اکبریان، مهدی، (۱۳۸۹)، سلامت اجتماعی ایران: تعریف اجماع مدارتا شاخص شواهد مدار، مسائل اجتماعی ایران، سال اول، شماره ۸، صفحات ۵۱-۳۱

شاهی آقباغی، عارف، زنگنه، یعقوب، خدابنده لو، حسن و درودی نیا، عباس (۱۳۹۵). سنجش شاخص های کیفیت محیط شهری (مطالعه ی موردی: مسکن مهر شهر سبزوار)، مطالعات جغرافیایی مناطق خشک دوره هفتم، شماره ی بیستم و ششم، زمستان. صفحات ۷۲-۵۴

شبستر، محسن، زارع، الهام و احمد پور، ایوب (۱۳۹۴). پخشایش کاربریهای تجاری و خلق محلات مسکونی پایدار (نمونه موردی: محله مسکونی دروس)، معماری شهر پایدار، سال سوم/شماره دوم، پاییز و زمستان، صفحات ۴۶-۳۳

صفر علی زاده، اسماعیل، اکبری، مجید، بوستان احمدی، وحید و موسوی، سید چمران (۱۴۰۱) بررسی شاخص های سرمایه اجتماعی و ارتباط آن با توسعه پایدار شهری " نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال بیست و دوم، شماره ۶۶، پاییز، صفحات ۱۲۳-۱۰۵

فتحی، سروش (۱۳۹۱). تحلیلی بر روابط اجتماعی در فضای شهری پایدار، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال چهارم/شماره چهارم/پاییز

قدیری، محمود، حکمت نیا، حسن و سیف الهی، مریم (۱۴۰۰) تحلیل شاخص های کیفیت زندگی در محلات شهری - (مطالعه ی موردی: شهر کوهنابان) " پژوهش های جغرافیای انسانی (پژوهش های جغرافیایی)، دوره ۵۳، شماره ۲، تابستان، صفحات ۴۲۶-۴۰۹

ماجدی، حمید، منصوری، الهام، حاجی احمدی، آذین، (۱۳۹۰). باز تعریف فضای شهری مطالعه موردی محور ولیعصر تهران. نشریه مدیریت شهری. شماره ۲۷ بهار و تابستان. صفحات ۲۸۳-۲۶۳

معاونت نوسازی شهرداری منطقه یک (۱۴۰۱)، معرفی اجمالی منطقه یک شهرداری اهواز، محلات منطقه یک مناب، علی (۱۳۹۹) پراکنش فضایی تخلفات ساختمانی و عوامل مؤثر بر آن در شهر اهواز، پایان نامه جغرافیا و برنامه ریزی شهری گرایش: آمایش سرزمین، به راهنمایی دکتر سعید ملکی، دانشگاه شهید چمران

میرزایی، سعید (۱۳۹۶) مفهوم لغوی عدالت در حقوق، کنفرانس سالانه پژوهش های حقوقی و قضایی، شهرپور

Capolongo, S., Lemaire, N., Oppio, A., Buffoli, M., Roue Le Gall, A (2016). Action planning for healthy cities: the role of multi-criteria analysis, developed in Italy and

France, for assessing health performances in land-use plans and urban development projects. Epidemiol Prev, No.40, pp.257-64

Glebovaa, I., & Khabibrahmanovab, R. (2014). Life quality evaluation in the million-plus population cities of Russia: Results of empirical research. Procedia Economics and Finance, 14, 236 – 242

Harpham.Trudy& et al,(2001), Healthy city project in developing countries:The first evaluation, south bank university,London,SW8,2JZ,UK

Lambiri,Dionysia,(2006),Quality of life in the Economic and urban Economic Literature, JEL classification: R00,131,R12

Pal, A.K, Kumar,U.C,(2005),Quality of life concept for the evaluation of societal development of rural community in west bangal, india, Rural Devolopment, vol. xv,no2

Smith, C., Levermore,G.,(2008), Designing urban spaces and building to improve sustainability and quality of life in a warmer word, Social Indicators Research 40

